

Politikai
röpiratok.

167.

167
1522

KÖZLEMÉNY

Dr. LÁSZLÓ ZSIGMOND

igazságügyminiszteri titkárnak

az angol törvénykezési eljárás tárgyában az
Igazságügyminiszter urhoz intézett

ELŐTERJESZTÉSÉBŐL.

(Részben megjelent a „Pesti Napló” f. évi 241. és 242-ik számában.)

13.

PEST.

NYOMATOTT LÉGRÁDY TESTVÉREKNÉL.

1870.

615722 790038

Dr. BALOGH GÉZA

FÜVÉREMI
KÉSTYÉR
1912

NAGYMÉLTÓSÁGÚ

HORVÁTH BOLDIZSÁR,

m. kir. igazságügyminiszter urnak.

Pesten.

Valamely nagyobb szerü vagy részleteiben igen elágazó anyag tanulmányozásánál — téves alapfogalmak és egyoldalúság elkerülésére — okvetlenül szükségesnek tartom, hogy a legtágasabb körvonalak s legjellemzőbb irányelvek tétessenek a legbehatóbb vizsgálat tárgyává. Igaz hogy eként sok ür marad fenn a későbbi kiegészítés számára, ami szerzett tapasztalatainkat hiányosaknak tünteti fel, s ily tanulmány nyál néha önérzetünk is egyelőre elégedetlen: de kísérletül ezen eljárási módot választottam már csak azért is, mert azt hiszem, hogy ha Angolhon törvénykezési életéből valami jót elsajá-

títani akarnánk ezt csak is némely alapelv adoptálása nem pedig casuisticus intézmények meghonosítása által tehetnők, s mert él bennem a hit, hogy az angol törvénykezés és közigazgatásnak habár csak néhány fundamentalis sarkkövét kellőkép felismerni hasznosabb, mint járatosnak lenni e tárgyak végtelen tömkelegének egyes részeiben anélkül, hogy a ki- és bejárást megtalálhatnók. Azonfelül a szabadságidő, melynek határát a rendesnél továbbra méltóztatott ugyan kinyújtani, s amelyet előleges bejelentésem szerint practicus tanulmányaim megtételére Angolhonban töltöttem, aránylag oly rövidnek nevezhető, hogy azalatt tanulmányom tárgyának főbb forrásait felkereshettem ugyan, anélkül azonban hogy egész folyamának csak egyik erét is kimerithettem volna.

Szükségesnek tartom még megemlíteni, hogy ugyancsak velem egyidejűleg Nagyméltóságodnak egy hivatalbóli kiküldöttje

is Angolhonban időzván a végett hogy az esküdtszéki s különösen a büntető eljárást tanulmányozza: minthogy ennek avatott tollától az eljárás e nemére nézve bővebb jelentésnek nézhetünk elébe, jelen előterjesztésemben, melyet bemutatni Excellentiád kegyelme s önmagam iránti kötelességnek tartottam, a büntető eljárást érintetlenül akarom hagyni, s csupán az igazságügyi politika s polgári eljárás némely mozzanatára terjeszkedem ki.

Angolhon nemcsak physikailag, de erkölcsileg sok tekintetben elszigetelt ország, amennyiben szerencsés politikai és megszilárdult anyagi fölényénél fogva az érintkezést a földgömb legvégső pontjaival is föntartja ugyan — hogy úgy mondjam magából kifolyó irányban — de külbefolyásokat saját viszonyainak átalakítása s fejlesztésére nézve specialis és határozottan conservativ jelleménél fogva soha be nem fogadott. Tanul-

mányozásánál ennél fogva más államok institutióinak ismeretére támaszkodni lehetetlen sőt tévutakra vezetne.

A specialitás e jellegét egész mértékben viseli magán Angolország törvénykezési élete is.

Míg a continentalis államok, ama szoros kapcsolatnál fogva, amely érdekeiket találkozásuk hosszú vonalán mintegy összeforradásra készíti, törvénykezésük főelveit is ép úgy mint például vasutaik hálózatát hasonló s egymásra folytonos figyelmet fordító rendszerbe foglalták: addig Anglia e téren is csak specialis fel fogásának termékét növelte s fejlesztette. Fejlesztette pedig kezdetben minden előzetes terv, minden rendszer nélkül, mert csak akkor s ott tett javításokat amikor s a hol azok elkerülhetlenül szükségeseknek bizonyultak. Eredménye e haladásnak egy mozaikszerű egész lőn, amelyben határozott körvonalakat alig lehet találni, de amelyet a szükségesség

erős ragasza alig megtörhető egységgé kövített.

A continens minden állama — hazánk kivételével — többé-kevésbé tökéletes codexekkel dicsekszik: Angliának egyetlen egy rendszeres törvénykönyve sincs.

A continentalis alkotmányos államok e kormányforma legnagyobb biztositékául tekintik ha a birói és a végrehajtó hatalom minden szálát a legvégsőig egymástól elkülöníthetik s lehetőleg izolálják: Anglia — az előbbinek ugyan előnyére — e törekvésében sokkal lassúbb s óvatosabb mint bármely más ifjabb alkotmánnyal bíró ország.

Majdnem minden más országban az igazságszolgáltatás súlypontja a birói tisztviselők organismusában fekszik, s a polgárok és ügyvédi kar mintegy extramuran segédkező közreműködésre szorítottatik: Anglia azon tág hatáskörnél és nagy tekintéllynél fogva, amelyet esküdt-

székeinek biztosít, a biráskodás súlypontját s legfőbb tényezőjét a polgárokbán birja. Az igazságszolgáltatás mérlegének egyik serlegét a bíró, másikat az ügyvéd tartja kezében, s dönt az ezen kettős közreműködés által tévedésektől megóvott polgárság.

S habár a biráskodás ez állapota egy fölületes tekintetre primitivnek látszik is, mégis tökéletesebb joguralmat szül mint sok más államnak tekintélyes birói kara hiányos törvények mellett, mert hisz nem egyszer hallhatnánk a legjelesebb birótól is azt, hogy bensőkép teljesen meg volt győződve e vagy ama döntő körülményről, s hogy mint esküdt habozás nélkül érvényesítette volna is e meggyőződését, de mint bíró a törvények betűi által kötve lévén, saját megnyugvásának ellenére is másféleképp volt kénytelen itélni.

Látjuk végre hogy a continentalis államok legtöbbjei egy rendszeres és egy-

öntetü perrendtartás alkotatása iránti törekvésükben oly buzgók, hogy nem egyszer tesznek a rendszer kedvéért concessiókat, amelyek az anyagi igazság kiderítését megnehezítik. Angolország ekkorig nem tekintette az állam egyik lényeges feladatának azt, hogy rendszeres törvénykezési eljárása legyen, aminthogy ez csakis részben, egyedül főelveire néve tétetett a törvényhozó testület tanácskozmányainak tárgyává, hanem tekintette pusztá eszköznek, amely ha még oly szabálytalan külsővel birjon is, csak gyakorlatilag használható legyen; s azért részleteiben való kifejllesztését bíróságainak mint leghivatottabb közegeinek belátására bizta.

Az ezen pontokban érintett mozzanatok, melyeket e helyen csak kijelölni lehet feladatomban, s amelyek a continentalis és angol törvénykezési élet fogalmai közt lényeges különbségeket tüntetnek fel, mély és hosszas tanulmányát igénylik

annak, aki az angol törvénykezés szellemét kívánja megismerni.

Már a fenti pontokban adott vázolatból is lehet következtetni, hogy az angol törvénykezésben ép annyi a hiány mint a mennyi az előny, s hogy hasonlít egy erős alapfalakra fektetett nagy kiterjedésű épülethez, a melynek egyes részei időnként s a szükség szerint rakatván egymás fölé a célnak ugyan megfelelőnek, de amely egészben éktelen, s csak is erős alapfalainak köszönheti fenállását.

Jelen előterjesztésem célját téveszténém el s erőmet túlhaladó munkába fognék ha Angolország törvénykezésének alapelveit vagy azon irányelveket akarám taglalni, a melyek a törvénykezés tekervényes utain habár elburkolva felismerhetők: azért inkább oly tapasztalatok megemlítésére térek át, a melyek az angol törvénykezéstről írt legjelesebb munkákból sem tűnnek elő oly felöltő módon

mint a gyakorlati szemléletből, s a melyek Nagyméltóságod figyelmének — ha ugyan előadásom azt el nem fárasztja — mindenkor időszerű tárgyát képezhetik.

* * *

Az angolhoni törvénykezésben elfogadott szóbeliség és közvetlenség azt eredményezvén, hogy az eljárás a magasabb foku bíróságoknál nem sokban különbözik az alsóbb fokuakétól, s azon tudatban hogy a három legfőbb bíróság (a common law szerint ítélő u. n. Superior Courts of Westminster, vagyis a Queens bench, Common Pleas és a Court of Exchequer) eljárása mintául szolgál az alsóbb foku bíróságok praxisának is: legelőször ezen — egyébként is vegyes illetőségű — törvényszékeknél kezdtem meg tanulmányozásomat.

Legyen szabad itt azoknak szervezetről — mint különös figyelmet érdemlő tárgyról — néhány észrevételt tennem

A westminsteri három legfőbb bíróság (melyeket, minthogy felettök még a lordok házának végső appellatorium foruma áll, s illetékességük sem tisztán elkülönzött helyesen ugyan nem, de rang tekintetéből, minthogy országos centralis törvényszékek, hozzávetőleg mégis a m. kir. Curia két osztályával s a kir. ítélő táblával lehet párhuzamba állítani) köz tudomás szerint csak 18 birói tagból áll, mindegyike a törvényszékeknek egy elnököt s öt birói tagot számlálván.

Ezen oly roppant impopulatióval biró országra nézve, mint a tulajdonképi Anglia (mert Skóczia és Irland külön hasonló törvényszékekkel bir) meseszerűen kicsinynek látszó birói létszám mégis oly tevékenységet fejt ki, mely a mi fentemlített három legfőbb törvényszékünk működésének eredményét alig képzelhető mértékben mulja fölül.

Mindkét hely tevékenységére nézve ugyanis a legutóbbi hivatalos kimutatá-

sokat vevén alapul, a párhuzam ily arányokat tüntet fel :

a westminsteri 18 bíró (eltekintve azon a 136,911 számot meghaladó teendőktől, a melyek nem szorosán vett meg bírálást és érdemleges ítéletet, hanem csak más nemű, habár birói közreműködést igényelnek) az 1868-ki évben 35,321 ügyet intézett el,

míg a mi semmitő és lf. ítélőszékünk, s a pesti kir. tábla 134 birói tag mellett legnagyobb erőmegfeszítéssel is összesen csak 64,420 ügyet volt képes elintézni. (l. a hivatalos kimutatást 1869. jun. 1—1870. május 31-éig.)

Vagyis most említett három lf. törvényszékünk, biráinak hétszeres száma mellett is kétszer annyi ügyet nem volt képes elvégezni mint a westminsteri 18 bíró.

Ezen első pillanatra hihetetlennek látszó eredmény még meglepőbbé válik, ha meggondoljuk :

1) hogy az említett 18 bírónak négyféle teendői is vannak, u. m. :

a) társas üléseket tartani (sit in Banc),
b) London és Middlesex részére majdnem szakadatlanul, a meghatározott Circuit-ek idején pedig az egész királyságban körül utazva minden grófság részére u. n. „Nisi Prius“-féle törvényszékeket tartani,

c) a londoni Central Criminal Courtban szükség esetén elnökölni, s végre

d) egyéb nemü törvénykezési teendőket végezni, és az eljárásra vonatkozó szükséges szabályokat megalkotni (sit in chambers),

s ha meggondoljuk

2) hogy e törvényszékek törvénykezési terminusokat tartván, működésük — habár a szabályon túlterjed is — nem folytonos, hanem megszakasztott, s végre

3) hogy előttük a szóbeliség és közvetlenségnek minden esetre idővesztéssel járó eljárási módja divatoz.

S e csodásnak látszó eredmény mégis való !

Kulcsa egyrészt magában a bírósági szervezetben, másrészt a törvénykezési eljárás némely sajátos intézkedésében rejlik.

Hogy magyarázatát adhassam, kissé mélyebben kell e két tárgy anyagába nyúlnom.

A fentnevezett westminsteri törvényszékek ugyanis collegiális bírósági jellegük daczára is társas üléseik (sittings in Banc) mellett tevékenységüknek szaporább és eredménydúsabb menetét annak köszönik, hogy tagjaik a reájuk ruházott commissoriumok alapján külön-külön is tartván törvényszéket, mint egyes bírák is működhetnek. Illetőségi körük ezen egyes bírói minőségben concurrál társas üléseik competentiájával, s alig néhány nemét a pereknek kivéve, a többiekre nézve szükség esetén maga a bíróság határozhatja meg, ha valjon az elébe terjesztett ügyet bonyolultabb voltánál vagy a nagy értéknél fogva, melyet

képvisel társas ülésben akarja-e tárgyalatni, vagy nem.

Innen van, hogy a névszerinti három törvényszék majdnem ugyanannyi törvényszékké ágazik, vagy legalább ágazhatik, a hány a bíró.

Tekintve azon jeles qualificatiót, a mely ezen bíraktól megkivántatik (s melyről alantabb bővebben szólandok), s a lelkiismeretességet, mely az összes angol törvénykezésben különösen a bizonyítékok kimerítésében praedominál: csakugyan a legnagyobb megnyugvással tehetik s teszik is le a peres felek ügyök eldöntését ily egyes bírák kezébe. Mi még hódolunk azon elfogult, gondolkodásmódnak, a mely az igazságos ítélet garantiaját a bírák számában s a „votizatióban“ keresi, holott kissé nyitabb szemekkel egészen másutt találhatnók fel azt!

Ezen intézmény jó volta iránti meggyőződésemben nem képes engem megrendí-

teni azon körülmény sem, hogy Angliában épen most szülemlott meg eszméje annak, hogy némely county court-ok (tehát első fokú bíróságok) azon esetre, ha illetőségük köre a westminsteri bíróságok illetőségét megközelítővé terjesztetnék, collegiális törvényszékekké alakíttassanak át, a minek létrejötte iránt azonban még alapos kételynek van helye.

A westminsteri törvényszékek tagjainak tágas egyes bíraskodhatási jogköre tehát az egyik körülmény, mely a fentebbi számokban kifejezett meglepő eredményt megfoghatóvá teszi.

A másik körülmény pedig, illetőleg a többi, magában a törvénykezési eljárásban található fel.

Nem terjeszkedhetem itt ki ennek mindazon csak Angliában honos és sajátosságos intézkedéseire, a melyek a perek rövidítését s kevesbítését, sőt rögtöni megszüntetését is lehetségessítik s leginkább a per-folyam egyes esélyeinél alkalmazhatók, ha-

nem csak egyik oly intézkedését említem fel, mely minden rendes per természetéhez tartozik.

Az angol civilis perekben való eljárás szabályai szerint ugyanis a kereset, ellenbeszéd, válasz, viszonzválasz (declaration, plea, replication, rejoinder, surrejoinder, rebutter, surrebutter etc.) ép úgy, mint nálunk írásban készülnek ugyan el, de törvényszéken kívül s az ügyvédek magán érintkezésével cseréltetnek ki. — Rendeltetésük sem egészen az, a mi nálunk a periratoké, mert az azokban mondottakra a bíróság előtt csak kivételes esetben történik hivatkozás s céljuk egyedül az, hogy a mellékes körülmények által néha homályba vetett tulajdonképi vitapont, a jogi kérdés, tisztáztassék, mert a mint ez megtörtént, vagy a perlekedő ügyvédek egyike előtt eléggé megtörténtnek látszik: egy külön perirat, az u. n. „issue“ készül, mely a fenforgó jogi kérdést tisztázva állítja a bíró szeméi elé s csak ez

szolgál tulajdonkép bázisául a törvényszék színe előtti eljárásnak.

Nagy az előny, mely a törvénykezési eljárás ezen intézkedése által az igazságszolgáltatás gyorsítására nézve eléretik. Mennyivel könnyebben és gyorsabban ítélhet a bíró, ha nem kell neki a perbeszédeknek többnyire mellékes körülmények feszegetésébe bocsátkozó s ép oly fárasztó mint meddő előadását végig hallgatnia, s ha figyelmét — az ügyvédeknek a törvényszéki etiquette által rövidre szabott szóbeli előadása után — egyedül az elébe terjesztett vitás jogi kérdés veszi igénybe!

Az angol törvénykezési eljárásnak ezen általános intézkedése adhatja egy másik magyarázatát annak, hogy 18 bíró hogyan mérközhetik meg évenként a teendők oly nagy mennyiségével, mint azt a fenti számok mutatják.

Túllépnék előterjesztésem okszerű határain, ha az angol törvénykezési rendtartás

egyéb mozzanatait is, a melyek itt még fel-
említhetők lennének, elősorolnám; elte-
kintve tehát ezektől, még csak azon kö-
rülményt jegyzem itt meg, hogy a törvény-
székek ülései rendszerint naponta d. e. 10
órától d. u. 5 óráig tartanak, a mi termé-
szetesen csak a közvetlenség és szóbeliség
mellett lehetséges és nem valósítható ott,
ahol a bírák ülésében kívül perek elő-
készítésével és referálásával is fárasztanak.

* * *

Meglepően hat Angliában az idegenre
azon nagy bizalom és tisztelet, a mely-
ben ott nemcsak a felsőbb, de egyáltalán
az alsó fokú törvényszékek bírái is
részesülnek, s mely a bírói hivatalt a te-
kintélyek legnagyobbjává teszi. Nem kül-
sőségekben mutatkozik ez, mert a külső be-
nyomásra számított bizarr öltözetek daczára
is meglehetősen pongyolasággal folynak a
tárgyalások, s különösen az ügyvédi kar
néha jelmezével éppen nem egyező non-

chalance-t tanusít magaviseletében,— de mutatkozik a tisztelet azon feszült figyelemben, mely a bírák minden szavánál felébred s mutatkozik különösen azon megnyugvásban, melylyel ítéletük fogadtatik.

Sokan az angol népe tulajdonát a „törvények iránti tiszteletnek“ szokták nevezni, de ezek leginkább a külszin, az okozat után ítélték s állításukat — helyesebb okot találni nem lévén képesek — leggyakrabban a szép hangzású, de tulajdonkép ismét megfejtést igénylő „népjellem“ szóval akarják igazolni.

Én ezen ugynevezett „törvény“ tiszteletet figyelmes vizsgálódás után, — a nélkül mégis, hogy ezen erénynek léteztét Angliától egyáltalán megtagadni akarnám — inkább a rendkívül szigorú anyagi törvényektől való félelemnek, s a törvényt részre hajlatlanul alkalmazó „bírák“ iránti tiszteletnek lenni tapasztaltam.

E helyen csupán az utóbbinak, t. i. a bírák iránti bizalom és tiszteletnek

okát vélem megmagyarázandónak, ugy a mint azt felismerni csekély tehetségem engedte.

Az angol bíróban azért pontosul össze a közönség bizalma és tisztelete (már pedig ez a jó igazságszolgáltatásnak életfeltétele), mert:

1) személyisége mindenkor kifogástalan qualificációval bír;

2) mivel facti kérdések eldöntése civilis perekben is jury által eszközöltetvén, netáni tévedésekre nézve a bíró ennek tekintélye által fedezve van; végre

3) mert continentális bíróságainkkal párhuzamba se vonhatóan tág discretionális hatalmát csak lehető legritkábban s akkor is rendesen jótékony irányban gyakorolja.

Amit az angol bírák személyes qualificációjáról vagyok mondandó, azt ismét nem lehet néhány szóba összefoglalni, hanem vizsgálataim fonalát követve kissé mélyebbre kell hatolnom.

Míg a politikai hivatalok és méltóságok betöltésénél a pártfogolás és tekintélyek befolyása ép úgy megtermi Angliában is a burjánt, mint bármi más országban, addig a birói hivatalok kiosztásánál teljesen fogantlanok. Angliában, hol a bíróságok, valamint a polgári ügy az a l k o t m á n y o s jogoknak is hagyományosan hű és rendíthetetlen fenntartói, — Angliában most soha sem kíséri meg sem hivataln befolyásolás, sem pártszellem kárhozatos emeltyűit a birói hivatalok betöltésénél mozgásba hozni.

Voltak ez országnak is gyászos napjai midőn politikai okok például egy Jeffreyst ültettek a legmagasabb birói székbe, de a történet lapjai, melyeken egy ily esetet látunk feljegyezve, Angliának mindenkor rémtörténetét jelzik.

Becsületesség és alapos szakértelem az, a mi Angliában a birótól ma követeltetik. Az előbbiről az élet számtalan utain, az utóbbiról pedig bő alkalma nyílik biztos tu-

domást szerezni a kormánynak azon mód által, a melyet a birói hivatalok betöltése körül adoptált, s következetesen megtart.

Angliában köztudomásilag minden bírót, kezdve a békebiráktól, a kormány nevez ki. Ez utóbbnevezettek nagyobb számának kivételével a többiek mind kizárólagosan csak az ügyvédi karból szemeltetnek ki.

E két körülmény, párosulva az ügyvédi kar szervezetének némely sajátságával, lehetségessé teszi, hogy a kormány választása mindenkor biztos és helyes legyen.

A kormány ugyanis az ügyvédi kar felszínét folyvást szemmel tarthatja, a mit a szóbeliség elvének, s az ügyvédi kar azon morális kötelezettségének kell tulajdonítani, hogy mindig egész testületileg van jelen a törvényszék tárgyalásain, sőt azon gyakori összeköttetés, melybe magát a kormány az ügyvédi kar jelesebb tagjaival helyezni szokta, bő alkalmat nyújt

neki az egyének tehetségeiről teljes meggyőződést szerezni.

A kormány azonfelül az ügyvédek, kikben jelesebb képzettséget fedezett fel, rendszeren kinevezi a korona ügyvédeknek (Queen's Counsel) mely cím semmiben sem változtatja meg az illetőnek állását függetlenségét, mert ennek daczára — egy általuk csak formalitás kedvéért kéretni s mindenkor megadatni szokott engedély mellett — a korona ellen is felléphetnek a magánosok védelmére.

Utóbb ezeknek sorából ruház fel a kormány néhányat a „Serjeant at law“ ranggal. Ehhez már igen hosszú és kifogástalan ügyvédi gyakorlat kívántatik meg, különös eskü letételének kötelezettségével jár, de a nélkül, hogy az illető nagyobb megtiszteltetések, s a törvényszék előtti tárgyalások alkalmával általa gyakorolható kisebb praerogatívákon kívül egyébre számíthatna.

Mégis e címek adományozása már oly

cathegoriát alkot, melyből előforduló alkalommal a felsőbb bíróságokhoz történnek a kinevezések, úgy hogy a kormány mintegy képző iskolát alakít, melyben felsőbb biráit előkészíti és neveli. Ha tekintetbe vesszük, hogy egy jó képzettségű birói kar mily életkérdés az állam jólétére nézve s hogy az elmozdíthatlanság elvénél fogva egy birónak kinevezése mily nagy felelősséggel jár: úgy azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy ezen módja a kinevezésnek igen czélszerű, kivált oly országban, mint Anglia, hol a birói pályán a hierarchicus előléptetések nem ismertetnek.

A bíróságok iránti tisztelet egy másik oka gyanánt azt is felhozhatónak véltem, hogy a facti kérdések eldöntése kivétel nélkül az eljárás minden nemeiben jury által eszközöltetik, s hogy eként a biró netaláni tévedések esetére ugyanaz által fedezve van. Ez nem megvetendő körülmény a birói tekintély megóvására

nézve, mert tagadhatlan, hogy míg a laicus közönség jogi kérdésekben magát épen nem lévén képes tájékozni, ezeknek bármikénti eldöntésébe könnyebben nyugszik bele: addig a facti kérdéseknek — melyeknek mibenlétéről helyes fogalma, sőt néha meggyőződése lehet — netalán téves eldöntése őt a bíróság irányában az igazolhatónál is nagyobb bizalmatlansággal s idegenkedéssel tölti el, s tudjuk, hogy bizalom hiányában e g y a g g á l y százat szül.

Végre felhoztam a bíróságok iránti tisztelet egy harmadik oka gyanánt azt is, hogy az angol bírák a kezeikbe letett és sok tekintetben igen tág discretionális hatalommal csak lehető legritkábban s s akkor is csak jótévéleg élnek.

Lélektani tapasztalat az, hogy a ritkán használtatni szokott hatalom mindig erősebben imponál, mint az, a mely szünetlenül érezteti magát. Az angol bírácoknak, különösen a westminsterieknek kezébe

continentális fogalmainkkal a *ius* összeférő széles discretionális hatalom van fektetve, részint az anyagi igazságszolgáltatás kezelésére, részint a törvényszékek előtti eljárás vezetése s szabályozására nézve, s ha ezt vagy valamely parancs („Order“), vagy rendreutasítás alakjában gyakorolják, mindenkor biztos számítanak és számíthatnak is az érdekeltek megnyugvására.

Az eddig mondottakban nem csekély okát véltem felismerhetni azon körülménynek, hogy miért járul az angol közönség teljes bizalommal a bíróság elé, s ha előadásomban kissé hosszadalmasnak kellett lennem, épen e tárgy fontosságtán képes lesz e hibámat kimenteni.

* * *

A miket eddig felhoztam, azok majdnem mind csak a birói szervezetre, vagy is az angol igazságszolgáltatás élő organismusára vonatkoztak, s midőn ezt elhagyva néhány szót magáról a civilis ügyekben való eljárásról vagyok mondan-

dó, tökély tekintetében sokkal szegényebb térre kell lépnem.

Szándékomhoz képest nem akarván oly tárgyak taglalásával nagybecsű figyelmét fárasztani, a melyek részint ismeretesek, részint könyvekből olvashatók: nem bocsátkozhatom az angol törvénykezés azon bonyodalmainak kijelölésébe, a melyek a iustitia ikerterméséből (common law és equity) folynak, s erre vonatkozólag csak mint megjegyzésre méltó s jellemző nyilatkozatot producálom itt a jelenlegi Lord Cancellárnak f. é. május 30. a felsőházban mondott s általam feljegyezett ezen szavait: „Igazságszolgáltatásunk tekervényes útai okozták kezdettől fogva azt, hogy a perlekedők gyakran jó ideig egyik bíróságtól a másikhoz hányatnak, míg a tulajdonkép illetékest feltalálhatják“ — s továbbá „azon összefüggés nélkül egymásmellé rakott s mai törvénykezési eljárásunk irányát kijelölő szabályok, a melyeknek egy egységes

munkába való összefoglalása s átdolgozása szükségeltetik, 2800 darabból állanak és sűrű nyomtatás mellett is 200 lapra terjednek.“

Ily törvénykezési eljárásról röviden, s azért e helyen szólni lehetetlen.

Azért csak azon néhány mozzanat legyen itt kiemelve, a mely egyrészt Anglia civilis ügyekben való törvénykezési eljárásának ezen teljes módszernélküliségét elviselhetővé teszi, s a melyek némelyike bármely perrendtartásban is kitünő figyelmet érdemel.

A közvetlenség és szóbeliség előnyein kívül legüdvösebb eredményeket mutat fel a csupán erkölcsösségi tekinteteből korlátozható nyilvánosság. A nyilvánosság, mely különösen a tanuk kihallgatásánál válik legfontosabbá, nagy előny valamint az igaz tanuvallomások kinyerése, úgy a közönség megnyugtatóására nézve. Nincs is Angliában tekintély, a melynek alapos mentség nélkül lehetőségessé válnék

magát a nyilvánosság jótékony, de nem mindenkor kellemes kötelezettsége alól kivonni. Épen néhány nappal Angliába való érkezésem előtt egy házassági válóperben maga a korona-örökös, Angolország leendő királya lett nyilvánosan tanuként kihallgatva a westminsteri törvényszéki épületben.

Nevezetes a civilis eljárásnál is a bírák tágas jogköre a per vezetésére nézve, a minek következtében nem ritka azon tünemény, hogy a bírák a vitapontra vonatkozó gyakori kérdéseket vetvén fel, vagy véleményüket egy vagy másik állításra nézve rögtön közbeszólólag fejezvé ki: a tárgyalások inkább colloqui-umok mint rendes plaidirozásokhoz hasonlítanak, — de minek jó hatását a tárgyilagos igazság kiderítésére nézve tagadni nem lehet, főleg ha meggondoljuk, hogy az ezen hatalommal való visszaélések ellen hathatós „kifogásolási“ orvoslatok léteznek.

A már fentebb említett működése a jurynek minden ténykérdés eldöntésénél még e helyen is felemlitendő, és pedig azon okból, hogy verdictje ellen felebbezésnek helye nem lévén, egyéb kifogás érvényesítése pedig csak ritka esetekben lévén alkalmazható, a perek folytonos felebbezés általi hosszúra huzásának hathatós gát vettetik.

Még hathatósban akadályozza azonban a boszantó felebbezések lehetőségét a bíróságok azon joga, hogy gyakran az alaptalannak mutatózó felebbezést azonnal e szándék kinyilvánításánál megtilthatja, a mely fontos jog bővebb taglalásába azonban e helyütt nem bocsátkozhatom.

Végre — habár nem az eljárás szabályaihoz tartozik — különösen jó hatásánál fogva legyen itt felemlítve még az ügyvédi kar azon illem- és érdekparancsolta kötelessége, — a melyet fentebb más okból már említék, — hogy ugyanis egész testületileg lévén jelen illető törvényszékének

minden tárgyalásán: ez által a törvényszéki gyakorlat minden szálát emlékezetében tartani, s így a bírósággal való ellentmondásokat gyakran elkerülni képes.

* * *

Nem lehet ez alkalommal e téren tovább időznöm, mert magának az angol törvénykezési eljárásnak ismertetése nem lehetett e sorok feladata, s erőmet felülmulná; — csak még egy sajátságáról kell említést tennem, a mely Anglia törvénykezési életébe begyökerezte magát, s a mely inkább az igazságügyi politikai körébe vág.

Ez azon sajátságos, de helyes gondolkodás, hogy a bírói tiszt méltóság, s nem mindennapi értelemben vett hivatal, annál kevésbbé kenyérkeresetmód, — s azért a bíróságoknál hierarchicus fokokinti előléptetés nem is létezik. A gyakorlat szülte e megállapodást, mely törvényileg sanctionálva ugyan nincs, habár lord Brougham ezt is követelte.

Ha fordulnak is elő oly egyes kineve-

zési esetek, a melyek előléptetésnek vehetők, ezek csak kivételt képeznek a szabály alól, s csak oly szűk körre terjednek, hogy az u. n. carriére-csinálás reményét e pályán senkiben fel nem ébreszthetik.

Következménye ennek az, hogy csak hivatást érző egyének vállalkoznak a birói pályára, — hogy a birák azon törvényszéknél, melyhez kinevezettek, hosszabb ideig maradván meg, nagyobb ügyességre tesznek szert, s azért jobban töltik be hivatalukat, s végre, hogy ekként elzáratik utja azon proselytáknak, a kik nem azért lépnek a köz-hivatali pályára, hogy ott hazájuknak szolgáljanak, hanem hogy önmaguk gyarapodjanak, s a kik ezen önző céljuk hajhászásában társaiknak kezökbe letett érdekeit vagy elhanyagolják, vagy épen üzleti tárgygyá lealacsonyítani nem iszonyodnak.

* * *

Az angol törvénykezési élet ezen saját-sága oly szép, hogy azt hiszem, legjobban

cselekszem, ha jelen — részleges voltánál fogva amúgy is kelleténél hosszabbra nyult — előterjesztésemet vele zárom be.

Egyelőre csak azon észrevételeimet vélttem leirandóknak, a melyek — mint már kezdetben is említém, — Nagyméltóságodat a jelen pillanatban ép úgy, mint bármely időben is érdekelhetik, s amelyek vázolatának netáni hiányaiért elnézését kikérni el nem mulaszthatom.

Reménylem, hogy hazatértem után, ha nem is rögtön, úgy idővel leend még alkalmam egy tüzetesb s csupán magára a törvénykezési eljárás menetére vonatkozó jelentést kidolgozni s Nagyméltóságod kegyes ítélete alá bocsátani.

London, 1870. évi július hó 12-én.

Dr. László Zsigmond.

DR. BALLASI GEZA

FÖLŐKÖNYV
KÖNYVTÁR
1912

Politikai
röpiratok.

167.

Politikai
röpiratok.

167.

